

Del 7: Kilder og referanser

Denne fortellingen bygger på mange forskjellige kilder. Mye er hentet fra et snart 30-årig liv med informasjonsteknologi og kommunikasjonstjenester ved Universitetet i Oslo. En del er hentet fra nettsteder og litteratur om Internett og informasjonsteknologi.

Spesielt har Wikipedia vært en god kilde til og et godt utgangspunkt for å utforske emner i ulike deler av fortellingen. I tillegg kommer naturligvis informasjon og dokumenter publisert av UNINETT og ved det enkelte lærested.

Del 1: Forord

I enhver beretning om Internett vil det med nødvendighet dukke opp begreper, forkortelser og tekniske betegnelser som ikke er del av alles vokabular, så også i denne beretningen. Noen av de mest sentrale er forklart underveis og for resten finnes det for de fleste vedkommende gode forklaringer på i Wikipedia. De beste forklaringene og beretningene finnes i den [engelske utgaven](#), for dette kapitlets vedkommende blant annet artiklene om “[USENET Network News](#)”, “[Grateful Dead](#)” og “[History of free and open source software](#)”.

Et sted å starte surfing etter materiale om Internett, er den tematiske oversikten over Internett-relaterte Wikipedia-artikler i “[Outline of the Internet](#)” og “[Index of Internet-related Articles](#)”. Et annet sted å starte er Gisle Hannemyr: “Hva er Internet?”, som er den beste introduksjonen til Internett på norsk. Du finner også noen artikler i [den norske utgaven](#) av Wikipedia og i nettutgaven av [Store norske leksikon](#).

Del 2: Innledning

Internetthistorie er behandlet på mange nettsteder og i en rekke bøker og tidsskriftartikler. Ved siden av Wikipedia-artikkelen “[History of the Internet](#)” er det mest renommerte nettstedet Robert H. Zakons “[Hobbes Internet Timeline](#)”, et annet er Brian Leiner med fleres “[A Brief History of the Internet](#)”. Internet Society (ISOC) vedlikeholder en liste med pekere til “[Histories of the Internet](#)”. Av bøker kan nevnes:

- Janet Abbate: “Inventing the Internet”
- Katie Hafner: “Where Wizards Stay Up Late: The Origins of the Internet”
- Christos Moschovitis: “History of the Internet: A Chronology, 1843 to the Present”
- Peter Salus: “Casting the Net”.

Tim Berners-Lee: “Weaving the Web: The Original Design and Ultimate Destiny of the World-Wide Web by Its Inventor” har tilsvarende posisjon når det gjelder utviklingen av World-Wide Web. Wikipedia-artikkelen “[History of the World Wide Web](#)” gir en ikke altfor god oversikt over denne delen av historien. Det samme gjelder Web Foundations’ side om “[History of the Web](#)” og Web Directions “[A timeline of the history of the World Wide Web](#)”.

Dag Belsnes’ bidrag til utviklingen av TCP/IP er beskrevet i kapittelet “[The Internet: On Its International Origins and Collaborative Vision](#)” i Rhonda Heuben: “[Netizens on the History and Impact of the Net](#)”.

Den definitive historien om ARPANET-forbindelsen til Kjeller og arbeidet med testingen av TCP/IP på midten av 1970-tallet finnes i Yngvar Lundh og Pål Spillings artikkel i Teleelektronikk nr 3/2004:

“[Features of the Internet history – The Norwegian contribution to the development](#)”. Heftet “[Fra Forsvarets forskningsinstitutt historie: Datateknologi](#)” gir et innblikk i tidlig norsk dataindustri og omtaler FFIs ARPANET-engasjement. NORSAR gir en helt annen framstilling av historia om ARPANET-noden på Kjeller i sitt 40 års jubileumsskrift ([utdrag](#)). Jeg har valgt å se bort fra denne, dels fordi det ikke er andre kilder som bekrefter den og dels fordi den står i sterk motstrid til hva som var ARPANETs motivasjon for å etablere en utenlandsforbindelse.

Gjennom forskningsprosjektet “Internettshistorie – internett.no” ved NTNU ble det samlet mye informasjon om generelt Internett i Norge, men nettstedet for dette arbeidet er fjernet. Internetts historie i Sverige er samlet i “[De byggede Internett i Sverige](#)”, utgitt av den svenske avdelingen av Internet Society.

Request for Comment (RFC)

Helt siden ARPANETs tid har [Request for Comment \(RFC\)](#) vært stedet der spesifikasjoner ble beskrevet, tekniske løsninger foreslått og protokoller publisert. Den første RFC-en kom i 1969 og beskrev krav til programvaren på nodene i ARPANET (RFC 1: “[Host Software](#)”, forfattet av mangeårig RFC-redaktør [Steve Crocker](#)). RFC-ene nummereres fortløpende og i skrivende stund er RFC 6977 den siste. RFC-ene publiseres av [Internet Engineering Task Force \(IETF\)](#). De ligger tilgjengelig på en rekke nettsteder, blant annet “[IETF Tools](#)” og “[faqs.org](#)”.

Internett som *generativ* teknologi er hovedpoenget i boka “The Future of the Internet – And How to Stop It” av Jonathan Zittrain. Ifølge Zittrain er hovedforklaringen av Internett som generativ teknologi knyttet til arkitekturvalget ‘End-to-end-computing’, intelligente endesystemer koplet sammen over dumme forbindelser (‘Stupid networks’). Se også Wikipedia-artikkelen om “[End to End Principle](#)”, David A. Clarks artikkel “[The Design Principles of the DARPA Internet Protocols](#)”, Clark mfl.s “[End-To-End Arguments in System Design](#)” og “[Rethinking the design of the Internet: The end to end arguments vs. the brave new world](#)” og David Isenbergs artikkel “[The Rise of the Stupid Network](#)”, samt:

- RFC 1958: “[Architectural Principles of the Internet](#)”
- RFC 2775: “[Internet Transparency](#)”
- RFC 3724: “[The Rise of the Middle and the Future of End-to-End: Reflections on the Evolution of the Internet Architecture](#)”

Thomas P. Hughes har levert viktige bidrag til å sette Internetts utvikling i relieff til teknologihistorien, blant annet i “Human-Built World” og i forordet til andre utgave av “American Genesis: A Century of Invention and Technological Enthusiasm”. Det samme er tilfelle for Thomas J. Misa: “Leonardo to the Internet: Technology and Culture from the Renaissance to the Present”. Helt andre innfallsvinkler til Internetts historie er John Markoff: “What the Dormouse Said: How the Sixties Counterculture Shaped the Personal Computer Industry” og Neal Stephenson: “In the Beginning was the Command Line”.

Statistikk på utbredelse og bruk av Internett og Internett-tjenester i Norge finnes på Statistisk sentralbyrås nettside for statistikkområdet “[Teknologi og innovasjon](#)”, med kvartalsvise statistikker på IKT-bruk i næringslivet, i husholdningene og i staten og på utbredelsen av bredbånd, samt rapportene “[Nøkkeltall om informasjonssamfunnet 2009](#)” og “[Norsk mediebarometer 2012](#)”. Norsk statistikk er harmonisert med europeisk statistikk på området. Denne statistikken er tilgjengelig på Eurostat sine sider om “[Information Society](#)”.

Del 3: Smaken på nett og nettjenester (1969-82)

Kilden til omtalen av UNINETTs forhistorie og virksomhet på 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet er [arkivet til professor Rolf Nordhagen](#), tidligere EDB-sjef ved Universitetet i Oslo. Av spesiell interesse er dokumentene:

- Halvor Bothner-By, TF og Karl Holberg, FFI: “Forslag om etablering av et nett av EDB-ressurser i Norge” (1974)
- Rapport fra Studiegruppe for datanett (1975) med RBKs særuttalelse “Momenter til et samlet plan for ‘Datanett’-arbeidet”
- Jan E Engebretsen: “Beskrivelse av funksjonene i UNINETT” (1976)
- Jan E Engebretsen: “UNINETT fortid, nåtid, framtid” (1979)
- Alf Engdal: “UNINETT Survey” (1982)
- Alf Engdal: “UNINETT framdriftsrapport 1981-2” (1983)
- UNINETT styringskomité: “DATANETT – Vurderinger og anbefalinger fra UNINETT-prosjektet” (1982)

Kilder til utviklingen på universitetene er rapporter til UNINETTs styringsgruppe.

Utviklingen ved Universitetet i Oslo er beskrevet i Per H. Jacobsens [IT-historien@Universitetet i Oslo](#), mens Ola Nordals bok “Verktøy og vitenskap. Datahistorien ved NTNU” oppsummerer mange milepæler i såvel NTHs og NTNUs som norsk IT-historie. Informasjon om RUNIT og Universitetet i Trondheim er også hentet fra Arne Asphjells “[RUNIT 25 1962–1987](#)” og kavalkaden “[RUNIT 25 år](#)”. NTNU har etablert sitt eget [Datamuseum](#) der mye historisk materiale er samlet (det kan virke som om dette ikke blir vedlikeholdt). Når det gjelder de andre universitetene har tilfanget av informasjon vært sparsomt.

Artikkelen om “[Telenett](#)” i Store norske leksikon gir en grei oversikt over utviklingen av telenettet. Trebindsverket “Norsk Telekommunikasjonshistorie” er standardverket om norsk telehistorie:

- Bind 1: “Et telesystem tar form (1855-1920)” av Harald Rinde
- Bind 2: “Det statsdominerte teleregimet (1920-1970)” av Harald Espeli
- Bind 3: “Nye forbindelser (1970-2005)” av Lars Thue

Norsk telehistorie har også fått et hjem som nettstedet “[Telemuseum](#)” og utstillinger 12 steder i landet, blant annet ved Teknisk Museum i Oslo. En viktig kilde til informasjon om Televerkets arbeid med datanett som offentlig teletjeneste er Lars Paulsens hovedoppgave i historie fra 2004: “Samarbeidets protokoll: Utviklingen av et nordisk datanett, 1971–1981”. En interessant bok om tidligere tiders kommunikasjonsteknologi er Tom Standage: “The Victorian Internet – The Remarkable Story of the Telegraph and the Nineteenth Century’s On-Line Pioneers”.

Liv Aasa Holms udaterte artikkel “[Networking](#)” er en sentral kilde til utviklingen av BIBNETT og bibliotek tjenester, mens Knut Hognas “[Universell bibliografisk kontroll – Mål, midler, teknologi](#)” (2002) gir en interessant redegjørelse for behandling av bibliografiske data og oppsummerer vesentlige milepæler i arbeidet med EDB-baserte bibliotek tjenester ved Universitetsbiblioteket i Oslo (UBO). Roy Gundersens artikkel “[BIBSYS 1972–2004: Avtaler, styring og økonomi](#)” omhandler vesentlige sider ved BIBSYS-historien.

I tillegg til kildene som omhandler utviklingen av generelt Internett nevnt under kapittel 2, gir Andrew L. Russell et godt innblikk i forskjellene mellom OSI- og Internett-verdenen i artikkelen “Rough Consensus and Running Code” i IEEE Annals of the History of Computing nr 3/2006. Craig Partridge gir en god oversikt over utviklingen av e-post og meldingsformidling i ARPANET i artikkelen “The Technical Development of Electronic Mail” i IEEE Annals of the History of Computing nr 2/2008. Wikipedia-artiklene “[ARPANET](#)” og “[ARPA – Advanced Research Projects Agency](#)” gir en god framstilling av Internetts forhistorie. Det samme gjør filmen om ARPANET fra 1972 “[Computer Networks - The Heralds Of Resource Sharing](#)” (også på [YouTube](#)), se også artikkelen “[Computer Network](#)” i Wikipedia.

Del 4: De mange nettenes kamp om hegemoniet (1983-92)

Kildene til beskrivelsen av UNINETTs organisasjon og tjenester kan deles i to deler. For tiden fra 1982 til UNINETT ble reorganisert som prosjekt i 1987, har jeg kun usystematiske kilder. De viktigste er “UNINETT langtidsplan 1984–87”, rapporten “UNINETT Drift – Mål og strategi” samt andre UNINETT-rapporter. Etter 1987 er UNINETTs nyhetsblad UNINyTT en sentral kilde sammen med den årlige utgivelsen “UNINETT – En nasjonal infrastruktur”. I perioden ble UNINyTT redigert ved Universitetet i Oslo av Per H. Jacobsen i 1988 og Peter Hausken 1989–91. Fra 1992 ble redaksjonen flyttet til UNINETT i Trondheim da Odd Asbjørn Halseth overtok jobben. I tillegg kommer [Knut Lambrekt Viks store samling av UNINETT-informasjon](#) fra slutten av 1980-årene og fram til 1995.

En oversikt over dokumenter som omhandler IT-politikk og offentlig sektors engasjement i IT-sektoren, finnes på siden [“Kildesamling: Offentlig IT-politikk”](#).

Norsk Regnesentrals rapport “Nasjonal plan for OSI-nett i Norge” og utkast til “UNINETT langtidsplan 1990–95” er viktige illustrasjoner av bakteppet med offentlige myndigheters engasjement, internasjonal standardisering og televerkenes rolle. Utover dette gir rapporten fra NORDDATA-konferansen 1991: “Åpne systemer” et godt innblikk i tenkingen basert på OSI og åpne standarder på den tiden.

Standardisering skjedde og skjer i nasjonale og internasjonale standardiseringsorganisasjoner. Av de sentrale i ‘protokollkrigen’ på 1980-tallet eksisterer [International Organization for Standardization](#) (ISO) fortsatt, mens Comité consultatif international téléphonique et télégraphique (CCITT) ble en del av FN-organisasjonen [International Telecommunication Union](#) (ITU) i 1992. Innenfor Internett-samfunnet er det [Internet Engineering Task Force](#) (IETF) og [Internet Society](#) (ISOC) som står for standardiseringen. Harald Alvestrand ledet IETF i 2001-5. Når det gjelder Web og Web-teknologi, er det [World Wide Web Consortium](#) (W3C) og [OASIS](#) som er de toneangivende.

For informasjon om OSI, se artiklene [“Open System Interconnection”](#), [“OSI model”](#) og [“X.25”](#) i Wikipedia.

Når det gjelder utviklingen av ARPANET, [NSFNET](#), USENET etc. fram til generelt Internett, så har Wikipedia vært den viktigste kilden i tillegg til ovennevnte litteratur, se også [“NSFNET Legacy”](#) for mer informasjon om NSFNETs rolle i utviklingen av Internett. For prosjektet [“UNIX kommunikasjon i Norge”](#) gjorde Petter Bjørstad en fortjenstfull innsats for å skaffe til veie prosjektforslaget, inkludert møtereferater, prosjektrapport og håndtegninger av de opprinnelige konfigurasjonene

Kaarina Lehtisalos glimrende [“The History of NORDUnet: Twenty-Five Years of Networking Cooperation in the Nordic Countries”](#) har vært den viktigste kilden til utviklingen av NORDUNET, forskningsnettene i Norden samt europeiske initiativ på forskningsnettfronten. Boka ble utgitt i forbindelse med NORDUNETs 25-årsjubileum i 2005 og er en godt skrevet og innsiktsfull introduksjon til de fleste problemstillingene som møtte nettverkene i denne perioden. [Trans-European Research and Education Networking Association](#) (Terena) er organisasjonen for europeiske forskningsnett og vedlikeholder [“Terena Compendium”](#) med oversikt over alle nasjonale forskningsnett.

For utviklingen på lærestedene er hovedkildene de samme som nevnt i foregående kapittel. Også i denne perioden er Oslo og Trondheim best dekket. Når det gjelder Bergen, er utbyggingen av lokalnettet på 1980- og -90-tallet dekket i Kenneth Høstlands upubliserte [Et innblikk i UiBnett](#).

Del 5: Allminneliggjøringen av Internett (1993-i dag)

I arbeidet med kapittel 5 har UNINETTs årsberetninger [for 1994-98](#) og for [1999-2011](#) og og nyhetsbladet [UNINyTT \(1989–96\)](#) og [UNINytt \(2004–12\)](#) vært sentrale kilder til beskrivelsene av Forskningsnettet i Norge. I tillegg kommer [strategier og langtidsplaner \(strategi 2013-18\)](#) samt

planer og rapporter fra prosjektene (SAMSON, KOMPAKT, GigaCampus, eCampus etc). Knut Lambrigt Viks arkiv fra den tiden han arbeidet for UNINETT, inneholder mye av dette materialet.

Utviklingen av generelt Internett og Web er beskrevet i utallige kilder inkludert kilder nevnt ovenfor, samt filmen [Warriors of the Net](#). Noen artikler fra Wikipedia kan nevnes i tillegg:

- [Internet Access](#)
- [Global Internet Usage](#) og [Internet Traffic](#)
- [Internet Service Provider](#) og [Internet Exchange Point](#), [Tier 1 Network](#), [Tier 2 Network](#)
- [Request for Comment](#)
- [Smartphone](#)
- [Top 500 Supercomputing Sites](#), [Supercomputer](#), [HPC Wire](#), [FLOPS](#), [MIPS](#)
- [Dot.com Bubble](#)

Nettsiden [“Kildesamling: Offentlig IT-politikk”](#) gir en oversikt over de viktigste IT-politiske dokumentene i perioden. Privatiseringen av Televerket er beskrevet av Eli Skogerbø i [“Omdanning av telesektoren – fra offentlig tjenesteyting til markedsstyring”](#) som del av [Makt- og demokratiutredningen](#). I Linn Kira Kolsrud Hernings masteroppgave [“Fra etat til konsern – En historisk-komparativ studie av den norske stats engasjement i norsk nettbasert infrastruktur fra 1970 til 2006”](#) gis det en samlet framstilling av privatiseringen av tele-, energi- og transportsektoren i Norge ([kronikk](#)).

For utviklingen av forskningsnettsamarbeidet i Norden er fortsatt Kaarina Lehtisalo “The History of NORDUnet: Twenty-Five Years of Networking Cooperation in the Nordic Countries” den sentrale kilden, mens nettstedene til [DANTE](#), [GÉANT](#) og [Terena](#) er kildene til beskrivelsen av tilsvarende samarbeid og utvikling på europeisk nivå. Spesielt gjelder dette utredningene fra Terena om [“SERENATE – Study into the evolution of European Research and Education Networking”](#) og [“EARNEST – Innovation, Integration and Deployment: Challenges for European research and education networking”](#) samt [“Terena Compendium”](#) med oversikt over forskningsnettvirksomheten i Europa.

Når det gjelder utviklingen av generelt Internett i Norge, er Oslonetts egen beretning [“Et skråblikk på Oslonetts webtjenester i perioden 1993 til 1997”](#) og nettstedet deres fra 2001 [“Tilbakeblikk på 10 års virksomhet”](#) viktige kilder. En annen er boka “Dot-konk – Historien om det kommersielle Internett i Norge” av Robert Frostad og Magnus Thomassen. En tredje er Hendrik Storstein Spilkers doktoravhandling fra 2004: “Den store oppdragelsen: Utviklingen av kommersielle internettjenester i Norge ca. 1997–2003”. [Odd de Presno](#) skrev mye om utviklingen på 1990-tallet i tidsskriftet [Datatid](#). I tillegg kommer nettavisenes egne beretninger fra perioden.

Når det gjelder identitetsforvaltning, er nettstedene til [Feide](#), [Feide i skolen](#), [Kalmar2](#), [eduGAIN](#), [eduroam.org](#), [eduroam.no](#) verdt et besøk. [“Presentasjonen av Kalmar2”](#) på Terena-konferansen i 2009 gir en grei introduksjon til emnet.

Ian Foster og Carl Kesselmann: “GRID – Computing Blueprint for a New Computing Infrastructure” fra 1999 er den klassiske teksten om GRID. Den kom i ny utgave som “GRID2 – Computing Blueprint for a New Computing Infrastructure” i 2003. Se ellers nettstedene for [NeIC](#), [PRACE](#), [NorStore](#), [NOTUR](#), [UNINETT Sigma](#) samt Wikipedia-artikkelen [«Grid computing»](#).

Del 6: Avslutning

Den amerikanske organisasjonen [EDUCAUSE](#) og dens research-avdeling [Educause Center for Applied Research](#) (ECAR) er en god kilde til trender og utvikling på området. De gjennomfører årlig en undersøkelse av utviklingen og publiserer denne som Top-10 IT Issues, siste utgave er [“Top-10 IT Issues 2013”](#). Publikasjoner fra EDUCAUSE og ECAR er som regel gratis tre måneder etter publisering. Trender innen IT i høyere utdanning blir kartlagt av Educause Learning Initiative (ELI) sammen med New Media Consortium som [“The NMC Horizon Report 2013 Higher Ed Edition”](#). En

av de beste analysene av IT i forskning ble publisert allerede i 2004 av National Research Council of the National Academies under tittelen “Preparing for the Revolution: Information Technology and the Future of the Research University” (kan lastes ned gratis i PDF-utgave fra [bokas nettside](#)). Se også Forskningsrådets program “[eVitenskap - Infrastruktur, teori og anvendelser \(EVITA\)](#)”.

På nettet finnes det utallige artikler om skytjenester. Også her er Wikipedias artikkel “[Cloud Computing](#)” et godt utgangspunkt for å utforske området. UNINETT har startet et arbeid med skytjenester, ta en kikk på nettstedet [Skytjenester](#) og rapporten “[Den norske akademiske skyen \(NANSen\)](#)”.

“[A Declaration of the Independence of Cyberspace](#)” finnes på nettsiden til [Electronic Frontier Foundation](#), et nettsted med viktig informasjon om saker av betydning for Internett. Den norske grenen av EFF er [Elektronisk forpost Norge \(EFN\)](#). Nettstedet [Creative Commons](#) redegjør både for lisensen og for bruken av den i ulike bransjer og medier.

Bøkene som omtales i dette kapittelet, kan kjøpes i din favorittnettbutikkhandel. Ved å søke etter bøkene får du oversikt over bøker med samme tematikk og bøker som kjøpere med samme interesse som deg, har kjøpt. For så vidt en grei utgave av bobla. Alle forfatterne har i tillegg naturligvis sine egne nettsteder, blogger, nyhetsbrev, Twitter, omtale på Wikipedia etc:

- Lawrence Lessig: [Nettsted m/blogg](#), [Twitter](#), [Wikipedia-omtale](#)
- Bruce Schneier: [Nettsted m/blogg](#), [nyhetsbrev](#), [Wikipedia-omtale](#)
- Jonathan Zittrain: [Nettsted](#), [blogg](#), [Twitter](#), [Wikipedia-omtale](#)
- Eli Pariser: [Nettsted m/blogg](#), [Twitter](#), [Wikipedia-omtale](#)
- Tim Wu: [Nettsted m/blogg](#), [Twitter](#), [Wikipedia-omtale](#)
- Evgeny Morozov: [Nettsted](#), [Slate](#), [Twitter](#), [Wikipedia-omtale](#)

Avsløringene av amerikanske sikkerhetsmyndigheters massive overvåking og tapping av data for etterretningsformål i PRISM-prosjektet ble først omtalt i [The Guardian](#) og [Washington Post](#) 6. og 7. juni 2013. Da var allerede nyheten om tappingen av mobildata hos Verizon et par dager gammel. Wikipedias artikkel “[Patriot Act](#)” gir en oversikt over dette lovverket. Dagens Næringsliv hadde en temaartikkel om NSAs nye anlegg i Utah, overvåking av telefon- og Internett-trafikk og NSAs virksomhet generelt i DN Magasinet lørdag 27. mars 2013. I DN Magasinet lørdag 26. januar 2013 var det et en temaartikkel med tittelen «Googler i mosen», som berørte mye av tematikken i Eli Parisers bok.

Paperet om overvåking av Internett som ble presentert på Black Hat-konferansen i 2006, heter “[Global Spying: Realistic Probabilities in Modern Signal Intelligence](#)” og kan lastes ned fra konferansens nettsider.

Postscript, desember 2013

Etter at boka gikk i trykken, er det kommet et ras av informasjon om masseovervåking av Internett og mobiltelefontrafikk. I tillegg til alle artiklene i The Guardian (se blant annet “[The NSA Files](#)”) finnes mye stoff om dette på Wikipedia:

- [Edward Snowden](#)
- [Global surveillance disclosure](#)
- [Mass surveillance](#), in [United Kingdom](#), in [United States](#)

Vesentlige deler av historien om dette er oppsummert i Glenn Greenwalds bok “No place to Hide – Edwards Snowden, The NSA, and the U.S. Surveillance State”. NSA-dokumentene som omtales i boka kan lastes ned fra Glenn Greenwalds [nettsted](#).

Av Bjørn Ness

Publisert 29. des. 2013 19:35 - Sist endret 15. jul. 2014 13:45

Innhold:

[Del 1: Forord](#)

[Del 2: Innledning](#)

[Del 3: Smaken på nett og netttjenester \(1969-82\)](#)

[Del 4: De mange nettenes kamp om hegemoniet \(1983-92\)](#)

[Del 5: Allminneliggjøringen av Internett \(1993-i dag\)](#)

[Del 6: Avslutning](#)